

250625

รูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ
อำเภอป่าย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชยานุช ชัยประเสริฐ

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มกราคม 2555

รูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ
อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชยานุช ชัยประเสริฐ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

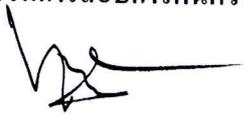
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มกราคม 2555

รูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ
อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชยานุช ชัยประเสริฐ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

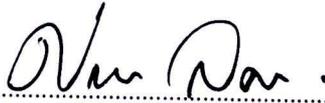
คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

.....ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ไพรัช ตระการศิรินนท์

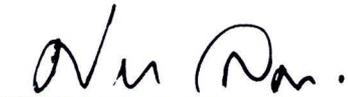
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา

.....กรรมการ

รองศาสตราจารย์สมศักดิ์ เกี้ยวกิ่งแก้ว

.....กรรมการ

รองศาสตราจารย์ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา

23 มกราคม 2555

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุรยา ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ โดยให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยหาวิธีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตั้งแต่เริ่มทำการค้นคว้าจนเสร็จสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ไพรัช ตระการศิรินนท์ และรองศาสตราจารย์ สมศักดิ์ เกี้ยวกิ่งแก้ว ที่ได้กรุณารับเป็นคณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ ซึ่งท่านเมตตาต่อ ผู้เขียน โดยคอยให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขการค้นคว้าแบบอิสระให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความรู้ คำแนะนำ สั่งสอน จนทำให้ผู้เขียนประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พ่อและแม่ผู้ให้กำเนิด ซึ่งได้อบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก และเป็น กำลังใจให้ผู้เขียนเสมอมา พร้อมทั้งขอขอบคุณ คุณวัชรพงศ์ พุ่มชื่น ที่คอยเป็นกำลังใจและให้ แนวคิดในการค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ อันเป็นแนวทางไปสู่ความสำเร็จของผู้เขียน

ขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของศูนย์แสงอรุณและผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่กรุณาให้ ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ให้มุมมองใหม่ๆ เกี่ยวกับกระบวนการการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดที่ไม่สามารถศึกษาได้จากเอกสาร แต่เป็นกระบวนการทางความคิดที่กลั่นกรองออกมาจาก ประสบการณ์จริง นำมาซึ่งประโยชน์ต่อการค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ อีกทั้งเป็นองค์ความรู้ หลักคิดให้กับผู้เขียนที่จะนำไปใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิต

สุดท้ายนี้ หากมีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขออภัยเป็นอย่างสูง ในข้อบกพร่องและความผิดพลาดนั้น ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการค้นคว้าแบบอิสระนี้คงเป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบกระบวนการการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดใน ประเทศไทย ที่มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทในแต่ละพื้นที่ และยังประโยชน์กับผู้ที่ยังอยู่ใน บ่วงของยาเสพติดให้สามารถเลิกยาเสพติดได้ ไม่กลับไปเสพซ้ำ และกลับใจมาเป็นหนึ่งพลังในการ พัฒนาสังคมต่อไป

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ	รูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ของศูนย์แสงอรุณ อำเภอบาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ผู้เขียน	นางสาวชานุช ชัยประเสริฐ
ปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ	รองศาสตราจารย์ศิริพงษ์ ฤทธานนท์ อยุธยา

บทคัดย่อ

250625

การค้นคว้าแบบอิสระเรื่องรูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ อำเภอบาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 1) เพื่อศึกษาหลักการและรูปแบบในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์บำบัดแสงอรุณอำเภอบาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อศึกษาผลที่ผู้ติดยาได้รับจากการเข้ารับการบำบัดรักษาฟื้นฟูยาเสพติดตามรูปแบบวิธีการของศูนย์แสงอรุณ อำเภอบาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 3) เพื่อวิเคราะห์ข้อจำกัดแนวทางการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาวิธีการในการดำเนินงานเกี่ยวกับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ของศูนย์แสงอรุณอำเภอบาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อนำไปสู่ขอเสนอการพัฒนานโยบายของรัฐบาลในด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด และ 4) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ อำเภอบาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์แสงอรุณอำเภอบาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 4 คน ผู้เข้ารับการบำบัด รักษา และผู้ผ่านการบำบัดยาเสพติดจากศูนย์แสงอรุณ ทั้งในส่วนของผู้บำบัดที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมาย และนอกพื้นที่ จำนวน 15 คน กลุ่มผู้นำทางการและผู้นำทางธรรมชาติในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 10 คนและกลุ่มองค์กรภาคีพันธมิตรที่ทำงานประสานและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณ จำนวน 7 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่การสัมภาษณ์และการสังเกต

ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

- 1) หลักการในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน คือระบบสมัครใจ การบำบัดรักษาจะเน้นความสมัครใจ โดยมีรูปแบบการบำบัดรักษา 2 ส่วนคือ การรักษาทางกายควบคู่ไปกับการรักษาทางจิตใจ
- 2) ผลที่ผู้ติดยาได้รับภายหลังจากเข้ารับการบำบัดรักษากับศูนย์แสงอรุณ คือ สามารถเลิกยาเสพติดได้ เกิดการพัฒนากระบวนการทางความคิด การพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านการดำรงชีวิต การศึกษาเล่าเรียน และการประกอบอาชีพในสังคม
- 3) ข้อจำกัดในการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณที่สำคัญคือ จำนวนเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ที่มีจำนวนน้อย แต่ภาระงานมาก รวมทั้งกระบวนการการบำบัดรักษายังไม่มีรองรับในเชิงงานวิชาการ โดยแนวทางปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาคือ ต้องเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แสงอรุณ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ทั้งในด้านวิชาการ มาตรฐานการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด
- 4) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ จำนวนเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แสงอรุณที่มีน้อย ไม่เพียงพอต่อภารกิจของศูนย์ ปัจจัยในเรื่องของสถานการณ์ปัญหาเสพติดในพื้นที่ที่ยังมีความรุนแรง อีกทั้งนโยบายและมาตรการการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของรัฐบาลที่ยังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงของสถานการณ์ปัญหาเสพติดในพื้นที่

Independent Study Title	Sangrrun Center’s Model of Treatment and Rehabilitation for Drug Addicts, Amphoe Pai, Changwat Mae Hong Son
Author	Miss Chayanoot Chaipasert
Degree	Master of Public Administration
Independent Study Advisor	Associate Professor Siripong Ladavalya Na Ayuthya

ABSTRACT

250625

This Independent Study, “Sangrrun Center’s Model of Treatment and Rehabilitation for Drug Addicts, Amphoe Pai, Changwat Mae Hong Son”, aimed to 1) investigate the principles and forms of the treatment and rehabilitation for the drug addicts at Sangrrun Center, Amphoe Pai, Changwat Mae Hong Son; 2) investigate the results from the treatment and rehabilitation; 3) study the limitations as well as improvement and development guidelines in the operations related to the treatment and rehabilitation for the drug addicts at Sangrrun Center, Amphoe Pai, Changwat Mae Hong Son in order to propose the government to improve the treatment and rehabilitation for drug addict policy; and 4) examine the factors affecting the operations of the treatment and rehabilitation for the drug addicts at Sangrrun Center, Amphoe Pai, Changwat Mae Hong Son.

There were 36 participants in the study which included 4 officers from Sangrrun Center, Amphoe Pai, Changwat Mae Hong Son, 15 patients and those who were treated at Sangrrun Center (including those who were and were not from the target area), 10 leaders (official and non-official) from the target area, and 7 officers from associate partners supporting and working in coordination with Sangrrun Center.

The findings are as follows:

1) The main principle of the treatment and rehabilitation for the drug addicts at Sangrun Center, Amphoe Pai, Changwat Mae Hong Son was a voluntary system. The forms included physical and mental treatments.

2) The results from the treatment were the drug addicts could quit drugs and they could improve their thinking process. In addition, they could improve themselves in terms of lifestyle, education, and career.

3) The main limitations were the workload of the limited number of staff and the treatment process was not academically certified. In addition, the improvement and development guidelines consisted of increasing the number of staff as well as improving the quality of the staff in terms of academic and the standards of the treatment and rehabilitation for the drug addicts.

4) One of the factors affecting the operation of the treatment and rehabilitation for the drug addicts at Sangrun Center, Amphoe Pai, Changwat Mae Hong Son was the inadequate number of staff. Another factor was the crisis drug situation in the area. Finally, the government's policies and measures in preventing and solving narcotics problems were not in line with the real situations in the area.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	7
1.3 คำถามหลักในการวิจัย	7
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	8
1.5 ขอบเขตการวิจัย	8
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน	11
2.2 แนวคิดเครือข่ายชุมชน	19
2.3 แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	25
2.4 ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด	28
2.5 รูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด	31
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
2.7 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	55
2.8 กรอบแนวคิดในการศึกษา	59
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	60
3.1 วิธีการดำเนินการวิจัย	60
3.2 ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง	61
3.3 เครื่องมือในการวิจัย	62

3.4 การเก็บข้อมูล	63
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	65
บทที่ 4 ผลการศึกษา	66
4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด	66
4.2 รูปแบบ หลักการ กระบวนการบำบัดรักษา ฟันฟุผู้ติดยาเสพติดและ ผลการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณด้านการบำบัดรักษาและฟันฟุ ผู้ติดยาเสพติด	70
4.3 ปัจจัยที่ทำให้ศูนย์แสงอรุณประสบความสำเร็จในการช่วยเหลือ ผู้เข้ารับการบำบัดให้เลิกยาเสพติดได้อย่างเด็ดขาด	86
4.4 จุดอ่อนหรือข้อบกพร่องของกระบวนการบำบัดรักษาและฟันฟุ ผู้ติดยาเสพติดของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	86
4.5 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	90
4.6 สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนยังมีข้อบกพร่องในการดำเนินงานและทำให้การบำบัด รักษาผู้ติดยาเสพติดยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย	92
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	95
5.1 สรุปผลการศึกษา	96
5.2 อภิปรายผล	103
5.3 ข้อเสนอแนะของผู้ศึกษาวิจัยในประเด็นงานการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ของศูนย์แสงอรุณ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	112
5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป	113
บรรณานุกรม	114
ภาคผนวก	119
ภาคผนวก ก แบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แสงอรุณ	119
ภาคผนวก ข แบบสอบถามสำหรับผู้เข้ารับการบำบัดและผู้ผ่านการบำบัด	126
ภาคผนวก ค แบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชน	132
ภาคผนวก ง แบบสอบถามสำหรับภาคีที่เกี่ยวข้อง	138
ประวัติผู้เขียน	144

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า	
1	พื้นที่เป้าหมายหลักในการดำเนินงานของศูนย์แสงอรุณ	36
2	ระยะเวลาของกิจกรรมในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ของศูนย์แสงอรุณ (บำบัดยาเสพติดโดยพระกิตติคุณ) ใช้ระยะเวลา ทั้งหมด 4 เดือน (120 วัน)	37
3	ขั้นตอนการบำบัดเพื่อเลิกฝิ่นตามอาการของผู้ป่วย	40

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แสดงการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ในกระบวนการพัฒนาชุมชน	15
2 แสดงปัจจัยในการสร้างเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ	24
3 แสดงแนวโน้มประมาณการสถานการณ์ยาเสพติดจากข้อมูลจับกุม	29
3 แสดงสัญลักษณ์ของศูนย์อรุณ	35
4 กระบวนการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด	42